

Maret Melts

HOMMIKUD RINGIS

ehk väike **HAH**-raamat:
Head Algused Hommikuks

Ideed lasteaiaõpetajale hommikuringide
ja mängulise õppetegevuse läbiviimiseks

2014

Toimetanud Taimi Schmidt
Kujundanud Alar Kitsik
Illustreerinud Karin Raudsepp (7 a.)

Autoriõigus: AS Atlex ja autorid, 2014

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega kaitstud materjali ebaseaduslik
paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

AS Atlex
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN 978-9949-492-44-2

SAATEKS

Hea sõber, targaks saamise teid on palju. Teadmised tulevad väikese inimese juurde mitmesuguseid radu pidi. Õpetajal, kellel on võimalus kõndida lapse kõrval koolieelsel ajal, tuleb aidata paigutada kõik need tarkused ja oskused mudilase Tarkusekummutis õigetele riulitele. Oluline ei ole mitte see, et kapp võimalikult suurel hulgal teadmisi täis laotakse, vaid see, et aidatakse seal hoopis süsteemi luua. Kõik need asjad, mis lasteaias sinna Tarkusekummutisse pannakse, peavad olema mudilasele jaksukohased tõsta. Õpetajal peab jõudu muidugi rohkemaks jaguma. Hea õpetaja valmistub lasteaias käsitletavaks teemaks põhjalikult, uurides ja korrates ka seda, millest ta oma õpilastele tegelikult pajatada ei plaanigi. Ka õpetaja mälusahklid vajavad aeg-ajalt korrastamist, sest ikka võib keegi väike tarkur esitada mõne suure ringi küsimuse. Kui õpetaja jutustab jõest, siis eeldatavasti küsib mõni teadmishimuline laps, milline jõgi on maailmas kõige pikem. Sageli teavad lapsed palju rohkem fakte, kui me aimata oskame. Mulle meenub ühe väikese poisi ütlemine oma õpetajale, kes rääkis lastele kaelkirjaku pikast kaelast: „Õpetaja, aga kas sa tead, et luigel on rohkem kaelalülisid kui kaelkirjakul.“ Õpetaja seda ei uskunud. Kas Sina tead, kellel oli õigus?

Väikesed inimesed küsivad tõesti palju ja tahavad kõike teada. Hea õpetaja jagab nendega oma tarkusepagasit ja on küsimusteks võimalikult hästi ette valmistunud, tegutsedes koos lastega nende mängumaal.

Arenguestlusel kõneles üks lapsevanem meile, et küsimise peale, mida tema laps täna lasteaias tegi, vastab too ikka: „Mängisin.“ Järelikult on kõik korras.

Olla lasteaiasõpetaja on tore. Veelgi toredam on olla Hea Alguse õpetaja – millised suurepärased mänguvõimalused! Arvan, et lasteaiasõpetaja eesmärk ongi olla mängujuht. Olla nagu lavastaja, stsenaarist ning näitleja, kes loob lastele võimalusi mängimiseks, neid lustiga kaasa mängib ning varub selleks ka vajalikud vahendid. Ta on mängujuht, kellest saab toetav mängukaaslane ja kellel mõnikord tuleb olla ka varumängija või mängida laste poolt väljamõeldud reeglite järgi.

Olen siia raamatusse kokku kogunud mõned väikeste ja suurte inimeste hommikused toimetused Krõlli rühmas Võru lasteaias Okasroosike.

Minu jaoks on oluline välja mõelda põnev lugu või legend, mille ümber lapsi köitev teema kokku põimida. Tähtis on loo sisse panna emotsionaalne, loov ja innustav jõud, mis iseenesest tegutsema paneb. Sedamoodi jõudsidki meie juurde rõõmsameelsed ja huvitavad tegelased, nagu Aia-Aadu, härra Luukere, Prügitondu jpt. Ning muidugi Kröll.

Ehk leiad Sa, armas lugeja, sellest raamatust mõne sädemekese oma endagi mängugeneraatorisse, mis Sulle loovenergiaks voolu lisaks annab. Head mängulusti!

Maret Melts

SISSEJUHATUS

HOMMIKURINGIST

Hommiikuring on hea sujuvaks üleminekuks kodusest keskkonnast lasteaiaku. Lapsed ja rühma meeskond kogunevad ühisele vaibaringile ja saavad silmast silma üksteist tervitada, öelda uuele päevale tere, vaadata koos aknast välja, mis ilm on õues. Üheskoos arutatakse läbi päevatoimetused alates hommiikuringist ja lõpetades kojuminekuaga. Lapsed teavad, mis neid ees ootab. Hommiikuringis kogevad lapsed turvatunnet ja ühtsustunnet – kõik on võrdsed ja sõbralikud. Hommiikuring on hea päeva sissejuhatus ja eelolevale päevale häälestamiseks. Tavaliselt kestab hommiikuring lühikest aega ja on võrdlemisi kindla struktuuriga. Alustatakse mõne luuletuse või väikese ühislauluga, järgneb tervitamine, nädalapäeva, kuupäeva ja kuu kalendrisse märkimine ning nädala teema tutvustamine, jätkamine või kokkuvõtte vastavalt sellele, kas alustatakse või lõpetatakse nädalat ja nädalateemat.

Seejärel saavad lapsed valida mängukeskused/tegevused. Tegevuste/mängukeskuste tutvustamine toimub lühidalt ja konkreetset, et lapsele jääks sisu/mõte meelde. Lastele tuleb anda aega rahulikult järele mõelda ja otsustada, millise tegevuse/mänguga ta alustab. Kindel arv lapsi ühes tegevuses/keskuses tagab, et lapsed õpivad otsustama, millest alustada, teades, et edasi võib ta liikuda järgmise tegevuse või mängukeskuse juurde. Mäng ja tegevused väikeses grupis võimaldavad lastel tegutseda omas tempos, arvestada rohkem laste huvidega või huvi äratada mõne teema vastu. Lapsed õpivad omavahel suhtlema, üksteist abistama ja olema viisakad kaaslased. Täiskasvanud jälgivad laste tegutsemist ja juhendavad vastavalt vajadusele, samuti annavad tagasisidet selle kohta, millise käitumise nad heaks kiidavad.

Lapsele on tema nimi oluline ja hommiikuringis koos olles õpitakse üksteist paremini tundma. Eriti alguses, kui lapsed lasteaias alles kohanevad. Õpetaja pöördub laste poole ainsuses (nt palun kuula, palun vaata siia!), siis laps tunneb, et tema on selles ringis just see, kelle poole pöördutakse.

Hommiikuringis õpitakse mõtlema ja arutlema, oma arvamust avaldama ja teistega oma muljeid, ideesid ja tundeid jagama.

KRÖLLI RÜHMA HOMMIKURINGIST

Nagu ikka Hea Alguse rühmas, algab ka Krölli rühma päev hommiikuringiga.

Ühises vaibaringis öeldakse tere, jagatakse uudiseid ja tehakse algust päevaks mõeldud tööde ja tegemistega. Nii mõnigi terering on meie rühmas kujunenud aga tervet hommiikupoolikut, päeva või isegi nädalat haaravaks lustlikuks ja vahvaks mänguks. Loomulikult alustasime ka meie algusaastail (1997) traditsioonilisel viisil hommiikuringiga. Ajapikku hakkas kujunema oma stiil või arusaam mängu kaudu õppimisest – matemaatikat, kirjaoskust ja sotsiaalseid oskusi saab väga hästi omandada lugude läbimängimise kaudu. Muinasjutu/loo tegelastega koos mängides ja seigeldes, neid aidates ning õpetades elavad lapsed emotsionaalselt kaasa, nad saavad õppida väärtusi (ausus, õiglus, sõprus jne), avardub nende arusaam maailma asjadest ja ümbritsevast elust. Nii kogunevad teadmised ja arenevad oskused märkamatu, nagu iseenesest. Hommiikuringi lõppedes saavad lapsed jätkata alustatud lugude mängimist, valides omale meelepärase tegevuse keskustes. Meie rühmas on järgmised tegevuskeskused: loovmäng, kunst, kokandus, teadus, kirjaoskus, lauamäng, puutöö ja veemäng.

RAAMATU KASUTAJALE

Selles raamatus on väike valik meie rühmas läbiviidud hommikuringide kirjeldusi või stsenaariumeid ja nende juurde kuuluvaid lugusid. Lood, mida jutustavad ja mängivad koos lastega õpetaja ja õpetaja abi, aitavad nädalateemat lahti mõtestada ja mänguliselt õppida. Igas loos on erinevaid mängulisi ülesandeid ja mõtteid matemaatika, kirjaoskuse, sotsiaalsete oskuste ja käeliste tegevuste arendamiseks, samuti ka oma tunnete ja mõtete väljendamiseks.

Teemakohane lugu ja hommikuringi kirjeldus on paigutatud erinevale leheküljele. Loole järgneb kohe mänguliste tegevuste/keskuste tutvustamine. Soovitav oleks läbi lugeda lugu, seejärel hommikuringi osa ja siis üle vaadata tegevused. Tegevuste ja mängude loetelu ei ole kaugeltki ammendav, need on vaid mõned ideed, sest põhirõhk on ikkagi hommikuringis loo läbimängimise kirjeldamisel.

Raamatu lõpuosast leiad ka mõned nädalaplaanid. Nädalaplaanides on ruumi kokkuhoiu mõttes ära jäetud üldoskuste rida, kus peaksid kirjas olema eesmärgid ja väärtused; samuti ei ole liikumis- ja muusikategevusi eraldi välja toodud. Iga õpetaja ja lasteaiarühma meeskond koos lähtuvad eesmärkide seadmisel ja planeerimisel ikka oma rühma lastest ja õppekavast.

SISUKORD

SÜGISRINGID 9

- * Õunauss Jussi kadunud suss. Aedmarjad, puuviljad. 10
- * Vana kase lood. Rändlinnud. 12
- * Aia-Aadu lood I. Aia-Aadu aianurk. Sügislilled. 14
- * Aia-Aadu lood II. Aia-Aadu aedviljasupp. Kartul. 16
- * Aia-Aadu lood III. Aia-Aadu hapud kapsad. Aedviljasupp, kapsas. 18
- * Kes ei tööta, see ei söö. Vili, leib, kodulinnud. 20
- * Seenepoiss Siimu sekeldused. Mets, seened, marjad. 22

TALVERINGID 25

- * MMM-marmelaad! Läänemeri. 26
- * Kas kala suitsetab? Eesti kalad, rahvuskala. 28
- * Näritud kiri. Koduloomad. 30
- * Kaotsiläinud kabjaraud. Koduloomad. 32
- * Sebra – ülekäigurada. $1 + 1 = 2$ (112 – hädaabinumber). 34
- * Kuritöö metsas. 110, politsei. 36

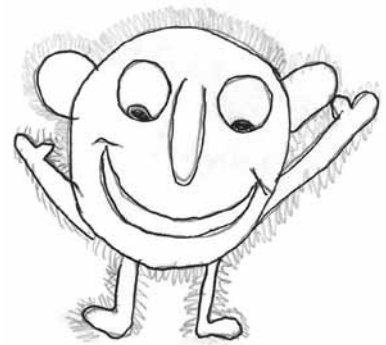

KEVADRINGID 39

- * Kopp-kopp, kas vesi on kodus? Veekogud – vee kodud. 40
- * Suur tükk ajab suu lõhki. Vähk/krabi. 42
- * Jänese uued kõrvad. Kuulmine. 44
- * Tigu Teo teeb aiapeo I. Tigu, mutt. 46
- * Tigu Teo teeb aiapeo II. Vihmauss. 48
- * Prügitondu sünnipäev. Taaskasutus. 50

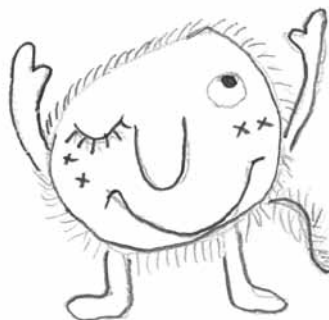
SUVERINGID 53

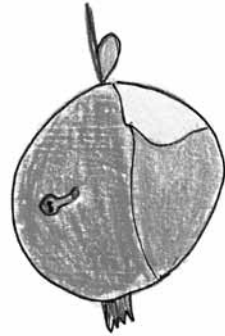
- * Tuline kera. Taevakehad. 54
- * Sulle on saabunud sõnum. Meeled I. 56
- * Silmad pildistavad, kõrvad lindistavad. Meeled II, kuulmine. 58
- * Ninatark nina. Meeled III, haistmine. 60
- * Tervist! – Tervist, tervist! Tervislik toitumine. 64
- * Maa varandus. Liiv, kivid. 66
- * Aia-Aadu lood IV. Aia-Aadu läheb aiakooli. Väetis. 68

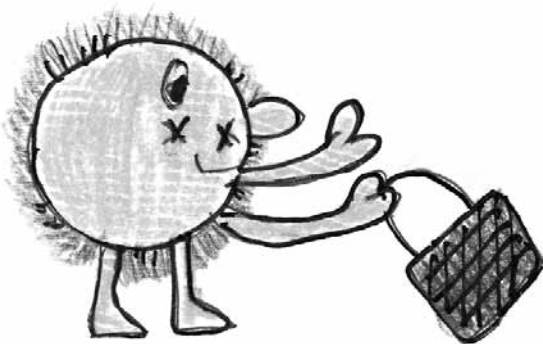
NÄDALAPLAANID 71

- * Seenepoiss Siimu sekeldused 72
- * Õunauss Jussi kadunud suss 74
- * Aafrika-Aafrika – kuuma päikese maa 76
- * Ilmatus ilmaruumis 78
- * Pilvemamma puhkekodu 80
- * Jätku leiba! 82
- * Naeris, kes naeris 84
- * 1 + 1 = 2 86
- * Luukere lood 88
- * Metsavana kingitus 90
- * Metsaloomaad 92
- * Valge paberilehe unistus 94
- * Aastarongi 4 vagunit 96
- * Prügitondu sünnipäev 98
- * Ühed hiired mõlemad 100

SÜĞİSRİNGİD

LUGU: „ÕUNAUSS JUSSI KADUNUD SUSS“

TEEMA: AEDMARJAD, PUUVILJAD

Tuulepoiss teeb õunaaias vallatust ja raputab puult õunu alla. Ühe õuna seest leiavad lapsed õunauss Jussikese. Ühel õhtul, kui Juss kodus susse jalast võtab, märkab ta, et üks on kadunud. Tigu Teedu abiga joonistatakse aiaplaan ja asutakse õunaussi sussi otsima. Nii liigutakse igal nädalapäeval vastavalt plaanile aias ringi. Aias kasvavad taimed on õpetaja valitud vastavalt sellele, millest sellel nädalal juttu tuleb. Nädala viimasel päeval leitakse suss muidugi üles. Meie leidsime selle tikripõõsast – oli teine okka külge kinni jäänud.

Mänguvahendid: värvilistest paberringidest meisterdatud õunauss (ringid kinnitada üksteise külge paberneetidega, iga lüli küljes 2 sussi), värvilised pliiatsid, 7 värvi paberist ringi (üks komplekt igale lapsele), õunad, harilikud pliiatsid, valge paber.

Kokandus:

- * Õunte kaalumine õunaussi kodu leidmiseks (1 õun on kindla kaaluga).
- * Jussi spordijoogi valmistamine: külmutatud aedmarjad + maitsestatamata jogurt.

Lauamäng:

- * Õunapüsti – eri kuju ja suurusega pildid tükeldatud vastavalt ülesande raskusele 2 või 4 osaks.

Kunst/meisterdamine:

- * Lõngast tuti tegemine Jussi sussile.
- * Õunaseemnepill (seemned tikutopsis).
- * Jussi tapeet: õunatrükk.
- * Õunte „koorimine“ – õunavärvi paberringide lõikamine spiraalis.

Kirjaoskus:

- * Kirjaharjutus – tikrimarja karvakesed.
- * Lauamängu valmistamine: õunauss Jussi teekond koju – suurele paberile joonistatakse aias kasvavaid puud ja põõsaid ja nende vahele looklev ringidest joonistatud tee, teekonna algus ja lõpp märgistatakse, ringid nummerdatakse, veeretatakse täringut ja mängitakse nagu ikka lauamängu.

Teadus:

- * Õuna koputatakse igast küljest vastu lauda. Pealtnäha ei juhtunud midagi – õuna koor on ikka sama ilus, kuid õuna koore eemaldamisel on näha pruunikad muljumisjäljed.

HOMMIKURINGIS

Palun, tule täna minuga õunaaeda. Missugused õunapuud meil siis siin kasvavad? Lapsed muudetakse õunapuudeks – õpetaja koos abiga sätib laste kehad ja käed eri asenditesse: sirge, kõver, kõrge, madal, murdunud. *Mulle tundub, et tuul on tõusnud* – puude kõikumine tuules: paremale/vasakule/ette/taha.

Meie õunaaial pole aeda. Ehitame aia. Proovitakse ringis koos käte asendeid muutes eri aedu ehitada. Ringi keskele kukub õun, mille küljes on varem meisterdatud õunauss (vt mänguvahendid). Õunauss räägib lastele, kui lahe oli õhus lennata. Õunauss ronib peitu. *Kas sa mäletad, milline õunauss välja nägi?* Iga laps võtab endale 7 eri värvi ringi ja püüab mälu järgi konstrueerida vaibale õunaussi värvused õiges järjekorras. Õunauss poeb välja ja lapsed saavad laotud järjekorda kontrollida.

Järgmisel päeval saavad lapsed eri pikkusega pliiatsid – õunapuud, millest laotakse eri jadasid.

Iga laps võtab õuna. Lapsed saavad teatud aja jooksul oma õunaga sõbraks ja peavad seda hoolega uurima. Õunad muutuvad vallatuks ja veerevad ringi keskele laotatud linale kokku. Seejärel peab iga laps oma õuna uuesti üles leidma.

Aga kus on siis Juss? Juss on läinud oma sõbrale (pirni/kirsi/ploomipuu otsa) külla ja kui ta hiljem oma kodus suse jalast võtab, märkab ta, et üks suss on kadunud. Toimub arutelu: kuhu kadus Jussi suss?

Mängitakse mängu „Kelle suss?“ – laste jalanõud kuhjatakse ringi keskele kokku ja kaetakse linaga, sealt võetakse neid ühekaupa välja ja otsitakse omanikku ja paarilist.

Kolmandal päeval otsustab Juss oma sussi laste abiga üles otsida. Appi tõttab ka tigu Teet, kelle juhatusel koostatakse aia plaan – iga laps saab paberilehe, kuhu etapi kaupa joonistatakse aias kasvavad taimed (mõisted „üleval“/„all“/„keskel“/„paremal“/„vasakul“, nt aia üleval vasakus nurgas kasvab kolm tikripõõsast jne). Kaardile kantakse need aias kasvavad taimed, millest sellel nädalal rääkida tahetakse. Iga koht ehk peatus nummerdatakse.

Neljandal päeval asutakse koos sussi otsima ja liigutakse vastavalt kaardile märgitud peatustele. Igas peatuses saavad rändajad ka vastavate taimede teemal vestelda.

Peatused: nt vaarikate juures, kes kostitavad lapsi oma marjadega ja annavad neid ka kaasa, millest hiljem kokanduskeskuses valmistatakse Jussile spordijogurtit, et ta jõuaks paremini roomata, ja marjapõõsaste juures, kus kuulatakse põõsastes tüli – kes on ilusamad, kas punased, mustad või valged sõstrad.

Viimasel nädalapäeval, kui Juss on juba lootuse kaotanud, tuleb suss siiski välja – see on tikripõõsasse kinni jäänud.

